

ГОДИНА VI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 23

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свака о дану сваке представе на поставака. — Стои за Нови Сад 40, а на страну 60 и. месечно. — Претилата се шале Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разасиље овај лист.

ПИСМО О ГЛУМАЧКОЈ УМЕТНОСТИ.

Приказивач ваља да се потруди, да пре свега научи говорити својим чистим гласом. То последње бива нарочито онда, кад нас други учи како ћемо да изразимо разне афекте. Изучавањем ваљаних узорака и марљивим веџбањем постићи ћемо то, да ћемо моћи самим собом произвести, или на свој начин, оно, што видимо у других. Подражавати не ваља. Ронским подражавањем постaju они фалишни, погрешни тонови у позоришном патосу, што вређају ухо и што су тако досадни. Најглавније веџбање за говорни орган састоји се у овоме: Треба улоге своје чешће на дан читати и говорити их гласно и разговетно, треба ситуације добро проучити, пронаћи и тако рећи уживити се у њих, а поред тога треба ићи за тим, да нам глас постане све виши и дубљи, да се протеже и шире. Истина је, до душе, да прави расположај налази и прави тон, али је тако исто истина, да се само брижљивим веџбањем свикне и постигне то, да се прави расположај нађе, и да се свуда поуздано и лако ногоди згодан тон, што га уметност захтева. Даље не ваља подражавати, него слободно стварати својим рођеним силама!

Поставив то начело, да ваља слободно стварати, самостално производити своју улогу, долазим на твоје питање: „Како ћу научити да схватим своју улогу?“

Мој је одговор: Гледај да своју улогу пре свега схватиш као целину у њеном јединству, па ћеш је онда тим лакше моћи приказати као нешто цело. Код каквог уметничког или песничког дела видимо, особито кад је од њега обима, на први поглед само оне поједине делове, који нас занимају највећима; али кад нас онај тајanstveni чар, што га имају у себи уметничка дела, примами и отвори нам вољу да

по ново читамо или посматрамо, што ћемо опа-
зити све нове и нове делове, све друкчије стра-
не, а поред тога ће нам се мало по мало разја-
снити односје и свеза тих делова, те ће нам нај-
после изићи пред очима што је држину целину,
теки одређен основни тон, што га свуда чујеш, животно начело, душа уметничког дела, која као
да нас тихо гледа бистрим оком. Идеја је то,
што нас том приликом тако силовито обузме, те
нам зајече све жице наше душе, јер нам је пе-
сник или уметник у тој идеји изнео његов распо-
ложај душе и изразио какву узвишену, вечну по-
требу човечијих груди, а ми то одмах радосно
прихватимо, јер нисмо кадри тако савршено и
лепо да изразимо нашу унутарњу слутњу и осе-
ћање. Тако ћемо мало по мало, и то, добро
ваља запамтити: честим читањем — схватити
јединство у драми, у сваком карактеру, те ћемо
онда тим пре моћи представом изазвати целу сли-
ку. Само ко са свим потпуно зна своју улогу (не
само на памет) тај је кадар њоме владати; даље, само
ће онај, који тачно познаје обим и моћ својих сред-
става, бити у том сретном положају, да стоји на ад
својом улогом. Ко је на против рђаво оријенто-
ван, ко површио схваћа и нема сигурна преигле-
да, ко рђаво говори и наглашује, тај ће изне-
ти нејасну, испрекидану и немилу слику, која не
ће ни њега ни гледаоце задовољити, ни узвисити.
Лаки нацрт, или слика воденим бојама са не-
колико, али складних, тојова, пре ће нас задово-
љити, него слика, од чести бриљиво изведена,
у којој нам несигурне форме, противне боје и
нејасан сен вређају око. То је са свим природно:
тамо је јасно изражена идеја у неколико истине,
простих или складно скlopљених и уметничком
руком савладаних црта; а овде се распада поје-

диност, јер целина није остала господар над деловима и средствима, и заједничка свеза не може да изађе на видик, по што је нема у деловима, што их је ваљало задахнути животом. За то нека ти поред тога, да говорим разговетно, поред самосталности у изразу, буде први и најглавнији задатак схваћање јединства у твојој улози. Ваља се прво задовољити са добрым цртањем и правом поделом светлости, пре него што се упустимо дубоко у бојадисање. Црном и белом бојом много је лакше сликати, него пиреном бојама. Али ја тиме не ћу да кажем, да се не служиш лепим бојама, јер већ та околност, што лепа слика, ваљана песма, мек, јасан глас, много већ мајтиче на наше срце, ваља да те подстакне на то, да непрестано шириш круг свога схваћања, и својих средстава. Свакако ваља мање да дајеш, него што имаш, и по оној мудрој изреци: „Вудала све каже у један пут што зна, а мудар се човек устручава и умерава.“

Немој се много бринути за реалистично и и-

деалистично схваћање, о ком се подигла толика вика. У уметности мора се исто тако подражавати природи, као што се у сваком лепом уметничком делу мора истаћи идеја. Они уметници, који се држе строго реалности, исто тако греше, као и они, који, држећи се идеалног стварања, заборављају на реалне елементе. Неоспорно је, да прави идеалиста и реалиста нису далеко један од другога, а крајности у том погледу не спадају у сферу уметности. Природу ваља увек изучавати и вернојој подражавати, али се морамо само њеним средствима служити, да их употребимо за наше цели. Природу сувише верно т. ј. ронски подражавати, није лепо и води до апсурдности. Да је реалистично схваћање више на месту у неким умотворима, и. пр. у шаљивој игри, а идеалистично, особито у трагедији, разуме се по себи. Као што погрешан једнострани реализам ствара обичност и млачу расценавност, тако онет сам сухопарни идеализам постаје мртвом фразом, која нема никакве садржине.

(Наставиће се.)

СЛОЖАНОСТ МАЈИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Стари бака и његов син хусар“), позоришна игра у 3 чина, од Ј. Сигетије, за народно позориште прерадили Ј. Ђорђевић и Л. Илић.

Стари, тако добро посрблjeni „стари бака“ за цело није никда ни у сну снио, да ће доћи време, где ће морати пред празне клуне изаћи. Но у недељу 1. маја о. г. тако се збило: огромна већина седишта чекала је, да је когод затузме, али узалуд. Цела дворана имала је тако тужан, тако депримујући изглед, да се збила морамо чудити, како су глупци покрај свега тога толико воље, толико труда на извађање својих улога уложили. А и „стари бака“ је, у пркос свој празници, чинио своје: као да се преместио био у старо, срећно доба, где је већ његово име доста било, да дворану дунком напуни. И збива, да је човек управио био очи само на позорницу, а да се око себе није осврнуо, био бих се и сетио старијих времена: та и сад је видио истог оног „Црвенка“, у кога сег. Зорић у пуном смислу те речи претонио, исту ону несташну „Ленку“ са јасним грлом, коју нам гђа Ружићка износи још и сад тако, да је се сити нагледати не можемо.

Позоришна управа, бојећи се можда, да ће старост „старог баке“ многе задржати, да тога вечера дођу у позориште, хтела је интерес публике за „старог баку“ тиме да подјечне, што је, — изузевши панред споменуте две у-

логе, које би се само на своју штету из досадајних руку могле узети, главне улоге дала новим силама. Могло се мислiti, да ће многи од оних, којима старост „старог баке“ толико смета, већ из куријозитета доћи, да виде, како ли ће г. Лукић са „чича Мијом“, како ли гђа Л. Хацићева са „Милком“, како ли г. Јуришић са „Букалом“, итд. на крај изаћи. Е, али шта ћемо, кад је била с друге стране онет недеља, па некако не би одговарало, да седишта буду пуна; та најносле и оно „ват претилате“ не може се друкчије ни схватити, него као нека дашчнензија од похађања позоришта (!!)

Г. Лукић тог је вечера ступио на врло клизав терен. Нама је још жиље у памети непадмаши „чича Мија“ по-којног Телечког; а и „чича Мија“ г. Ружића добро се код нас угњездio. Велике ту вештине треба, да глумац при схваћању такве улоге, у којој је имао такве предходнике, за које је иста стереотипна постала, сачува и толико самосталности, која је нужна, а да та не би стигао прекор копирања. Г. Лукић је, ако и не достигао јер то је скоро немогуће — а оно бар фингира неку самосталност, али га је жеља за самосталношћу гледа одвела на неке ствари, у којима му игру нисмо знали да растумачимо. Тако и. пр. у призору, где се „Црвенка“ и „Букало“ патишу у удавању „чича Мији“ (у тренем чину), ту нам г. Лукић није могао довољно да изнесе на видик

надмоћност „чича Мијину“ над превареним противницима; изгледало нам је, као да се каје због свог односно Ленкиног „книфа“, јер час је очи к земљи обарао, час их опет на стралу управљао, што нимало није одговарало дотичној ситуацији. У осталом г. Лукић треба још да учи и да се мучи, ако жели направити од свог „чича Мије“ он, што треба да буде, а то ће моћи постићи, ако боље научи и проучи своју улогу, а не да чека на супфлера, да му добађује што има да каже.

„Певац Букало“ је у последње време, наиме од како му је нестало Маринковића, прошао кроз многе руке, али се никде није могао да скраси. У недељу се поверио био г. Јуришићу, који ће га још који пут морати одиграти, али дабогме тише, мирније и озбиљније, него овога пута — да би се о његовом „Букалу“ праведан суд могао изрећи.

И г. Добриновић, коме „глупан Никица“ тога пута, како нам се чини, није био првина, такође ће га још неколико пута морати одиграти, док са својом улогом не срасте. Што се сад већ похвалити може, то је, да је подста умреп, да се чува оних претераности, што су за „Никице“ код нас биле „глант унд гебе.“

Гђа Л. Хаџићева, којој за јоле сентименталне улоге, колико се досад уверисмо, као да не достаје добра сила и дуриности, истрајала је као патница Милка доста добро.

Г. Бошковић ижеје нам ваљда замерити, ако му преопримо, да мало боље економише са својим средствима. Не треба своју снагу ирещенити, па гдеđe и сувише у ватру доћи, како би човек после од умора морао и — запињати. Иначе му у главном покушај са „хусаром Јацком“ није баш рђаво испао.

Глумци, како већ рекосмо, нису дали приметити, да их је изразина дворане јоле дезанимирова. Али се зато ипак неко нашао, који је хтео, да своме гњеву због слабе посете одушке даде, а то иније нико други био, него — оркестар. Он је свирао, — та свирао је онако, како му се баш свидило. У колико нас је дивно, резолутно певање гђе Ружићке с једне стране усхињавало, у толико нас је с друге стране управо кињило незграпно дистонирање појединачних инструмената у оркестру. Није да се то дистонирало, него... Као да се силом и са те стране хтело показати, да је била „недеља.“ Г.

П О З О Р И Ш Т Е .

* (Народно позориште у Београду.) У среду, 20. априла видесмо на папој позорници „Министра и свијлара.“ То је можда најбољи комад Скрибов, јер је свом писцу прибавио чланство француске академије. Управа је добро учинила, што га је после трогодишњег одмора ставила у реперторију; јер у пркос рђавом времену било је гледалаца у приличном броју. Писац Скриб, да би мало усекну надри-политичаре, који се плећу у посао, за који нису дорасли, насликао је дивну слику Ратона Буркенстафа свијлара, који као нехочитно оруђе служи лукавом државнику Бертрану Рандау, да се обори Струјенсе, свемоћни министар дански. Струјенсе падне, Рандау постане министар, а Буркенстаф, који је такође изгледао министарски портфель, постане — двојски свијлар. Говори се, да је Скриб

ту мислио на Таљерана и Дафита, главне чиниоце у револуцији год. 1830.

Представа је исцела прилично. Удова краљица (М. Гргурова), Рајдау (Ђ. Рајковић), Буркенстаф (Суботић), Колер (Лугурмерски) решили су своје задатке како ваља. Јован (Љуб. Петровић) јако је претерио, што код овог иначе марљивог члана хоће да прёће у павику. Неповољно нас је дирнуло незнадеј улога код глумаца, који су Фалкенскјелда и Гелера представљали; а још су нам неповољније оне честе погрешке граматичне и синтактичне, од којих се неки иначе добри чланови никако не ће да одвикну. Глумци не треба да смеће с ума, да позорите мора бити школа за добар и правилан говор. Добро и правилно може на позорници говорити само онај, који је свикао добро и правилно, говорити и у обичном животу. Ту дакле, у обичном свакидашњем говору, ваља глумац да почне себе исправљати, па кад му добар и правилан говор пређе у обичај, онда му се не ће ни на позорници поткрастити никаква крунија погрешка, па ни онда, кад је у афекту, где се човек најлакше заборави. За сад, овако, а у будуће споменућемо оне поименце, који против тога узгреше.

На Јурићев-дан даван је „Стари жаплар.“

Овај омилени комад опет је привукао доста публике, која га је и овом приликом са задовољством гледала. У насловној улози одликовао се Цветић сајом добром немом игром, коју је пратила красна музика. Покрај тога са задовољством смо гледали Фрошара (Ђ. Рајковића), генералицу (Коларовићу), генералову кћер (М. Јурићевићу), Луцијана (Дескашева) и Потишона (Анастасијевића). Војнички табло на спреткту првог чина испао је врло добро; само бисмо имали приметити, да је пучњава и вика с поља била врло близу и тако јака, да с тога нисмо ништа могли чути од онога, што је јенерал Рокбер на самрти каплару Симону преоручивао. Желимо да запамте ово они, који тиме рукују. О.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ јавља, да је 3. маја по п. к. приказана „новина и то „Фру-Фру“, драма, коју су написали познати драматски ортаци Халеви и Мелхак. Нутарна је цена тој слици врло малена, карактери управо никакви, а и техника заостаје далеко за патријским плодовима те врсте. Драма је приказана у корист врле наше глумице Ивке Краљеве, љубимице хрватскога опињинства. Госпођица је поздрављена од опињинства живим клицањем, а од стране опињинства буде јој предан на дар краљ са златним ланцем, а поврх тога пет красних венца. Госпођица је посветила своју улозу (Фру-Фру) велику пажњу, те је и лепо успела, најлајтито у 3. чину. Приказање и говор беше у истину природан, леп. Уз њу одликоваше се гђа Ружићка, гг. Мандровић, Јовановић и Фрајденрах. Гђа Собјескова била је место нагло оболеле гђе Бајзуве преузела улогу баронице Камбријеве на неколико са-хата пре представе. Ту мора критика ћутати, а пријазност гђе Собјескове похвалити. Целокупна представа беше — говоримо искрено — по нешто одуљена, млитава. Говор је текао полагано, а тај у истину шупљи комад може успети само особитом брзином и вештином говора и игре.

Издаје управа српског народног позоришта.

